

УДК 811.161.2-26'243:37.091.3]:391.332.12-035.57

ТЕМА “УКРАЇНСЬКА НАРОДНА ПИСАНКА” ЯК ОБ’ЄКТ ВИВЧЕННЯ В ІНШОМОВНІЙ АУДИТОРІЇ

Ірина Кметь

*Львівський національний університет імені Івана Франка,
кафедра українського прикладного мовознавства,
вул. Університетська, 1, кімн. 233, 79001 Львів, Україна
тел. : 032 239 43 55
ел. пошта : Ira_kmet@yahoo.com*

Розглянуто методичні, практичні аспекти реалізації теми про українську народну писанку на заняттях української мови для іноземців. Запропоновані вправи не тільки сприятимуть розвитку та вдосконаленню мовленнєвих навичок студентів (читати, говорити, писати), а й допоможуть у засвоєнні лексичних, граматичних, орфографічних норм літературної мови.

Ключові слова: норми літературної мови, мовні навички, комунікативні навички, мовленнєва діяльність, мовний знак.

DOI <http://dx.doi.org/10.30970/ufl.2018.13.1998>

Постановка проблеми. Лінгвокраїнознавчий потенціал запропонованої теми про українську народну писанку на заняттях з української мови для іноземних студентів пов’язаний з вивченням впливу культури на формування національної мовної картини світу.

Робота з текстом, лексичні та граматичні вправи сприятимуть удосконаленню мовних знань та комунікативних навичок іноземців. Запропоновані завдання – лише узагальнена вибірка, яка слугує зразком для організації відповідного заняття, структура, обсяг, доцільність якого залежать і від рівня вивчення мови, і від зацікавлення самої аудиторії. Ефективність вивчення цієї теми зростає, якщо поєднати мовознавче заняття з практичним (з виготовлення писанки, а також бесідою про регіональну специфіку, технології виготовлення писанок, про писанкарство в інших країнах світу та унікальність саме української писанки), використовувати ілюстративний матеріал – справжні писанки або їхнє зображення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Використання на занятті з іноземцями тем з лінгвокраїнознавчим потенціалом – важливий аспект ефективного засвоєння навчального матеріалу, якого дотримуються у викладацькій і науковій діяльності викладачі кафедри українського прикладного мовознавства Львівського національного університету імені Івана Франка – автори публікації на сторінках збірника наукових праць “Теорія і практика викладання української мови як іноземної”, а також серії випусків лінгвокраїнознавчого словника власних назв.

Мета статті – аналіз лінгводидактичного та лінгвокультурознавчого аспектів теми “Українська народна писанка” на заняттях з української мови в іноземній аудиторії.

Виклад основного матеріалу. Робота із запропонованим текстом. Подолання труднощів лінгвокраїнознавчого характеру.

Текст про писанку адаптовано для сприйняття іноземців, поділено на смислові абзаци із зазначенням нормативних наголосів над кожним словом, з виділенням окремих слів чи фраз, які використовуватимуть учні (студенти) для подальшої роботи. Доречні запитання допоможуть присутнім на занятті виявити комунікативні навички і зорієнтуватися у тематичному полі усіх завдань. Наприклад: *Чи знаєте, що таке писанка? Коли і чому пишуть писанки? Чи ви коли-небудь пробували писанкувати? Чи кожен може стати писанкарем? Якими, на вашу думку, рисами повинен володіти писанкар?*

Після короткої бесіди опрацьовуємо запропонований текст, який допоможе іноземцям пізнати і зрозуміти духовну культуру України, історію, традиції, вплине на поповнення активного словника безеквівалентною, фоновою лексикою. Зазвичай, поринути у світ описаної реалії допомагають запитання, супроводжувальні розповіді про історичну добу, українські традиції, звичаєвість, вірування, коментарі до слів, значення яких може бути не зрозумілим, а також узагальнення змісту висловленого у заголовку. Враховуючи специфіку запропонованого для читання тексту, можливо, виникне потреба пояснити лексичне значення таких слів – *безконечник, тло, оберіг, родючість, споконвіку, купіль, віддавна, освячувати, закладати (фундамент), віск, сковає, сповістити, розкопки, пролитий (про сльози) тощо.*

1. Текст для читання

(0)

(1) Без писанок і крашанок не можна *сьогодні* уявити Великдень. Традиція писанкарства *віддавна* існує у багатьох країнах світу. Міфи різних народів зберегли вірування про яйце, з якого виник світ. В Україні писанкарство особливе, бо вирізняється різноманіттям технік, регіональною специфікою зображених знаків на кольоровому чи однокольоровому тлі.

(2) Писанка – символ життя, Воскресіння Ісуса Христа, оберіг від нещастя. Писанки запобігали лиху, мали силу магічного впливу на родючість землі, на красу та здоров’я людини. Тому воскоові візерунки *споконвіку* наносили на сире яйце, а з’їсти писанку або використувати її в забавах, на відміну від крашанок, вважали великим гріхом. Писанки освячували на Великдень, дарували рідним і близьким. Щоб писанка *довше* зберігалася, казали старі люди, треба з нею всю Великодню ніч бути в церкві на Службі Божій. Вірили, писанки допомагали *щоденно*. *Давним-давно* у першу купіль немовляти клали писанку, аби дитя було так само гарне. Покійникові на той світ давали зі собою освячене яйце, щоб йому там було *добре*. Писанку закопували на добро *глибоко* в землю перед початком закладання фундаменту новобудови.

(3) Існує декілька технік виготовлення писанок, серед яких найпоширеніша – воєскова. Віск наносять на поверхню яйця спеціальним засобом – писакіом. *Спочатку* ділять яйце *навіл* або *начетверо*. *Важливо* бути зосередженим і спокійним, щоб лінії були рівні. *Найкраще* писанкувати *удень*, коли багато

світла. А вже на перетинах ліній зображають астральні, рослинні, тваринні символи. *Забагато* кольорів чи знаків на писанці не буває, аби лишень помістилися на круглому яйці і були чіткими.

(4) За народними легендами, великодній звичай виготовляти писанки започаткувала Божя Матір: писала їх для малого Ісуса, на писанки перетворилися слюзи Богородиці, проліті під хрестом. Про воскресіння Божого Сина сповістили писанки, які Богородиця подарувала жидам. У народі здавна вірили, що *безперестанно* писанкувати означає відлякувати сатану, скобувати його злобу й ненависть до людства, продовжувати життя. Казали, світ існує доти, доки живе писанка.

(5) У 2013 році у Львові під час археологічних розкопок на вулиці Шевській виявлено найдревнішу в Україні справжню 500-літню писанку на гусячому яйці із зображенням безконечника.

(6) Про українську писанку *нині* знають в усьому світі. Пам'ятники писанці встановлено не тільки у Канаді, в Румунії, а й у багатьох селах, містечках та містах України. Унікальним мистецьким центром є музей "Писанка" у м. Коломиї. Ця споруда у формі пасхального яйця – єдиний у світі музей, де зберігають понад 6 000 писанок з усіх областей України та багатьох країн світу – з Пакистану, Шрі-Ланки, Білорусі, Польщі, Чехії, Швеції, США, Канади, Франції, та Індії.

Зрозуміти та переказати текст допоможуть притекстові завдання. Наприклад:

2. Підтвердіть або спростуйте інформацію:

№ з/п	Речення	так	ні
1.	Про писанки знають у всьому світі, але писанкують лише в Україні.		
2.	Писанки в Україні особливі, бо є символом добра.		
3.	За легендами, з яйця виник світ, тому писанка символізує життя.		
4.	Писанки зазвичай пишуть на сирих і на варених яйцях.		
5.	Варені писанки могли використовувати у великодніх забавах або їсти.		

3. Закінчіть речення.

1. Люди пишуть писанки, щоб...
2. Щоб писанка зберігалася багато-багато років, ...
3. Писанка – оберіг, тому...
4. Щоб лінії були рівненькі і писанка вдалася, треба ...
5. Писанка – це листівка, оскільки...

Лексичний, граматичний, орфографічний практикум.

У фразеології кожної мови відображено ментальну специфіку народу. Вживання фразеологізмів не лише емоційно збагачує, увиразнює мовлення кожної

особистості стосовно описуваної ситуації чи реалії, а й допомагає подолати іноземцеві труднощі зі самосприйняттям ("свій – чужий"), що важливо для його адаптації у відповідному мовному середовищі. Тому варто звернути увагу на фразеологізми, пов'язані з об'єктом, висвітленим у темі заняття. Для цього пропонуємо таке завдання:

4. Доберіть відповідники до фразеологізмів

А) як писанка	1) дуже повний (про людей)
Б) носитися як з писанкою	2) дуже обережно нести
В) як на Великдень	3) дуже гарний (про предмети або жінок)
	4) святково
	5) приділяти надмірну увагу

Неодмінно потрібно звернути увагу тих, хто вивчає українську мову, на кореневу спорідненість слів, пов'язаних з писанкою – писачок, написаний, писанкування, писанкарство, писанкар, писанкувати, писак, писати, писанка, писанковий, писанкарський, написаний. Можна запропонувати спільно укласти словничок із поясненням значення цих слів, а також утворити словотвірні ланцюжки зі словами з коренем «пис» за зразком – читати – прочитати – прочитаний **або** читати – читанка – читанковий. Таке завдання не лише презентує окремі способи словотвору української мови, а й допомагає звернути увагу на граматичну своєрідність слів – частиномовну належність.

На прикладі теми про українську писанку можна вивчати різні частини мови, а зокрема, прислівник.

Позначені у тексті прислівники будуть підказкою і основою для відповіді на запитання – що позначають ці прислівники? На які питання відповідають? Узагальнена на основі власних спостережень іноземців інформація сприятиме ефективному засвоєнню навчального матеріалу. Окрім того, проаналізовані у такий спосіб прислівники можна розглянути в контексті орфографічних норм – згрупувати слова за написанням (разом, з дефісом і окремо), обговорити основні правила.

Важливо наголосити на тому, що в українській мові не можна ототожнювати прислівники зі співзвучними словами. Відповідні приклади, введені у контекст, допоможуть узагальнити цю інформацію студентів-іноземцеві, засвоїти правила написання слів "разом – окремо". Наприклад:

Спочатку глянути на схему	З початку лінії листок прямиий, а з кінця – заокруглений.
Писанкувати краще <i>удень</i>	Писанки дарують у <i>день</i> Пасхи.
<i>Всередині</i> яйця є життя	У <i>середині</i> квітки кругла цяточка.
Традиційно ділять поверхню <i>яйця начетверо</i>	На <i>четверо</i> писанкарів зібрано писачки.

<i>Набагато</i> довше триває писанкування, якщо не підготувати фарби.	<i>На багато</i> місяців можна запланувати такі писанкування.
---	---

Вивчення ступенів порівняння прислівників утворених від якісних прикметників, просту і складену форму, теж можна супроводжувати завданнями, пов'язаними із тематикою заняття – використовувати прислівники, які стосуються писанки чи самого писанкування. Наприклад:

1. Утворіть ступені порівняння від поданих прислівників: *довго, цікаво, приємно, акуратно, спокійно, повільно, старанно, уважно, прекрасно, швидко, тихо, тепло, легко, сучасно, традиційно, часто, наполегливо, усвідомлено, добре, важливо.*

2. Виберіть необхідне слово з довідки і запишіть його на місці крапок (зверніть увагу на буквосполучення – *жч*-, *-щ* у формі вищого і найвищого ступенів порівняння прислівників):

- 1) Марійка писанкує ... за Назара.
- 2) Зобразити цей візерунок....
- 3) Писанку їсти не можна і не..., бо яйце сире
- 4) Він виводить... wzори, ніж його подруга
- 5) Писати писанки дуже ...

Довідка: *терпеливо і старанно, гарніше, краще, добре, приємно, складно, легко, смачно, найкраще, старанніше, модно, тихо і швидко.*

Щоб засвоїти вивчений матеріал, на закінчення заняття можна запропонувати студентам укласти речення із запропонованих слів, які потрібно поставити у відповідній формі (Писанкар зірка писанка зобразити на. – Писанкар зобразив на писанці зірку. Рік то оберігати своє писанки коли вдома життя упродовж зберігати. – Коли писанки зберігаємо вдома упродовж року, то оберігаємо своє життя) або описати писанку на ілюстрації з використанням засвоєної лексики і граматичних форм.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Розглянуті методичні, практичні рекомендації сприятимуть ефективній реалізації теми про українську народну писанку на заняттях української мови для іноземців.

Список використаної літератури

1. *Антонів О.* Українська пісня як об'єкт вивчення в іншомовній аудиторії / О. Антонів // Теорія і практика викладання української мови як іноземної. – Львів, 1009. – Вип.4. – С. 206–211.

2. *Кметь І.* Галицька зірничка, або особливості писанок Львівщини / Ірина Кметь // Духовна велич Львова [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://velychlviv.com/galytska-zirnychka-bo-osoblyvosti-pysanok-lvivshhyny/>. (24.04.2016) – Назва з екрану.

3. *Кметь І.* Українська народна писанка / Ірина Кметь. – Львів: Центр україністики Львівського національного університету імені Івана Франка, 2017. – 8 с.

4. Швец Г. Д. Читаймо українською: Навчальний посібник з української мови для іноземних студентів. – Вип. 1 / Г. Д. Швец, Ю. О. Торчинська, А. О. Літвінчук / За ред. Г. Д. Швец. – К.: Фенікс, 2012. – 112 с.

References

1. Antoniv O. Ukrainska pisnia yak obiekt vyvchennia v inshomovnii audytorii / O. Antoniv // Teoriia i praktyka vykladannia ukrainskoi movy yak inozemnoi. – Lviv, 1009. – Vyp.4. – S. 206–211.
2. Kmet I. Halytska zirnychka, abo osoblyvosti pysanok Lvivshchyny / Iryna Kmet // Dukhovna velych Lvova [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://velychlviv.com/galytska-zirnychka-bo-osoblyvosti-pysanok-lvivshchyny/>. (24.04.2016) – Nazva z ekranu.
3. Kmet I. Ukrainska narodna pysanka / Iryna Kmet. – Lviv: Tsentr ukrainistyky Lvivskoho natsionalnoho universytetu imeni Ivana Franka, 2017. – 8 s.
4. Shvets H. D. Chytaimo ukrainskoiu: Navchalnyi posibnyk z ukrainskoi movy dlia inozemnykh studentiv. – Vyp. 1 / H. D. Shvets, Yu. O. Torchynska, A. O. Litvinchuk / Za red. H. D. Shvets. – K.: Feniks, 2012. – 112 s.

Стаття надійшла до редакції 15.08.2017
доопрацьована 25.08.2017
прийнята до друку 12.09.2017

TOPIC "THE TRADITIONAL UKRAINIAN PYSANKA" AS AN OBJECT OF STUDY IN FOREIGN LANGUAGE AUDIENCE

Iryna Kmet'

*Ivan Franko National University of Lviv,
Department of Applied Linguistic,
1/233, Universitets'ka St., 79001 Lviv, Ukraine,
phone: (0322) 239 43 55
e-mail: Ira_kmet@yahoo.com*

In the article, a great attention is paid to the methodical and practical aspects of the implementation of the topic about traditional Ukrainian Easter eggs in Ukrainian lessons for foreigners. The proposed exercises will contribute to the development and improvement of students' language skills (reading, speaking, writing) and will also help in the mastering of lexical, grammatical, orthographic norms of the literary language.

Linguistic and area studies potential of the offered topic about the traditional Ukrainian Easter eggs in foreign language audience represents the influence of culture on the national language image of the world.

Work with the text as well as lexical and grammatical exercises will promote the improvement of the language knowledge and communication skills. The proposed exercises are merely a generalized sample that can be used for the organization of lessons, the structure and scope of which depend on the level of language proficiency and the interest of the audience.

The effectiveness of studying this topic increases if we combine linguistic lessons with practical classes (making Easter eggs, as well as talking about regional specifics, Easter egg

manufacturing technology, Easter eggs in other countries of the world and the uniqueness of Ukrainian Easter eggs) and use illustrative material - real Easter eggs or their picture.

Key words: norms of literary language, language skills, communicative skills, speech activity, language sign.